

Міхаіл
Іванавіч
Глінка
(1804—1857)

Да 200-годдзя
з дня нараджэння

*Но века пройдут,
И на бедный край
Доля дивная
Низойдет.
Там молодой певец
В славу родины
На златых струнах
Запоет...*

Ва ўрачыстай, поўнай велічы інтрадукцыі да оперы Глінкі "Руслан і Людміла" гучаць гэтыя словы Баяна — спевака зямлі рускай. Не змаўкаюць яго "залатыя струны", вольна і шырока льецца баянаўскі напеў, які нясе ў сабе тое галоўнае, што было завешчана нашчадкам вялікім кампазітарам. З мастацтвам М.Глінкі на жыватворную глебу рускай музыкі сапраўды "доля дивная" зышла і пышна расквітнела "в славу родины" ў магутных творах кампазітара, а потым у працах яго паслядоўнікаў і вучняў — А.Барадзіна, М.Мусаргскага, П.Чайкоўскага, М.Рымскага-Корсакава. Міхаіл Іванавіч Глінка па праву лічыцца заснавальнікам рускай музычнай класікі. Для яго музыка была не толькі справай усяго жыцця — яна з'яўлялася самім жыццём.

Радаслоўная рускіх Глінак пачынаецца ад Віктарына Уладзіслава, які валодаў маэнткамі ад "кароны польскай" у Смаленскім ваяводстве і належаў да старажытнага беларускага шляхецкага

роду герба "Тшаска". Яго нашчадкамі сталі дваранскія сем'і — так званыя духаўшчынскія, шмакаўскія, наваспаскія Глінкі. Да апошніх адносіўся і Іван Мікалаевіч Глінка — адстаўны капітан, які пасля службы пасяліўся ў сваім родавым маэнтку Наваспаскае, дзе і нарадзіўся будучы кампазітар. Тут сярод рускіх палёў і лясоў прайшло яго дзяцінства, багатае на яркія ўражанні.

Першапачатковую адукацыю Міша Глінка атрымаў дома. Ён рана навучыўся чытаць, праявіў выдатныя здольнасці да малявання, складаў вершы. Аднак неўзабаве ўсе захапленні адышлі на другі план, саступаючы месца музыцы. З хваляваннем услахоўваўся хлопчык у цудоўныя рускія песні, якія спявалі прыгонныя сяляне. Праз шмат гадоў кампазітар пісаў у сваіх аўтабіяграфічных "Запісках": "І, можа, гэтыя песні, пачутыя мной у дзяцінстве, былі першай прычынай таго, што потым я пачаў пераважна распрацоўваць народную рускую музыку". У дзяцінстве

пазнаёміўся Міхаіл Глінка і з сімфанічнай музыкай, якую выконваў дамашні аркестр яго дзядзькі, што складаўся з флейт, валторнаў, кларнетаў і фаготаў.

Міхаіл Глінка рана пачаў вывучаць музыку і добра іграў на фартэпіяна. Яго адоранасць была відавочная, аднак, тым не менш, бацькі не думалі пра тое, каб іх сын стаў музыкантам-прафесіяналам. Зімой 1817 г. хлопчыка прывезлі ў Пецяярбург і аддалі ў закрытую вучэбную ўстанову — пансіён пры Галоўным педагагічным інстытуце. Вучыўся ён лёгка і неўзабаве стаў адным з самых лепшых выхаванцаў пансіёна. Асабліва ярка праявіліся яго выдатныя здольнасці ў літаратуры, геаграфіі, замежных мовах. Працягваў Глінка і свае музычныя заняткі. Урокі лепшых пецяярбургскіх настаўнікаў, знаёмства з аматарамі музыкі, наведванне оперы і канцэртаў прыносілі выдатныя вынікі. Яго першыя камерна-інструментальныя, аркестравыя, фартэпіяныя, вакальныя творы заваявалі прызнанне сярод пецяярбургскіх аматараў музыкі.

Пасля заканчэння пансіёна Глінка пражыў год у Пецяярбургу, ахвотна прымаючы ўдзел у аматарскіх канцэртах, пастаянна ўдасканальваючы сваё майстэрства. Яго жыццё засмучалі толькі частыя недамаганні. У маі 1823 г. ён едзе лячыцца на Каўказ, дзе кампазітара ўраджаюць паўднёвая прырода, танцы горцаў. Гэтыя ўражанні пазней знайшлі адлюстраванне ў яго творчасці. У 1824 г. Глінка вяртаецца ў Пецяярбург і паступае на службу ў канцылярыю Савета шляхоў зносін. Аднак чыноўнік з яго не атрымаўся.

У канцы 1820-х гг. кампазітар блізка сышоўся з А.Пушкіным, А.Дэльвігам, В.Жукоўскім, А.Грыбаедавым, вершы якіх натхнялі Глінку на стварэнне песень і рамансаў. За шэсць гадоў, што пражыў кампазітар у Пецяярбургу, ён ператварыўся ў першакласнага музыканта і спевака, які ўраджаў слухачоў сілай і арыгінальнасцю творчага даравання.

Вясной 1830 г. Міхаіл Глінка ад'язджае ў Італію для ўдасканальвання свайго майстэрства. Там ён знаёміцца з Г.Берліёзам, Я.Мендэльсонам, Г.Даніэці, В.Беліні, слухае знакамітых спевакоў Дж.Пасту і Дж.Рубіні, вывучае мастацтва італьянскага бельканта. Пасля Італіі Глінка папаўняе свае веды ў Германіі ў вядомага тэатрыка музыкі З.Дэна. Замежныя паездкі пераканалі яго ў тым, што трэба выпрацоўваць нацыянальны стыль музыкі.

У 1834 г. Міхаіл Глінка вярнуўся на радзіму і адразу пачаў пісаць оперу "Іван Сусанін", сюжэт якой яму падказаў В.Жукоўскі. 27 лістапада 1836 г. на сцэне Вялікага тэатра ў Пецяярбургу адбылася яе прэм'ера пад назвай "Жыццё за цара".

Гэты дзень можна назваць днём нараджэння рускай класічнай оперы. Неўзабаве пасля пастаноўкі сваёй першай оперы Глінка стаў капельмайстрам Прыдворнай пеўчай капэлы. Вялікі кампазітар унёс значны ўклад у развіццё рускай харавой культуры. Высокай творчай сталасцю адзначана другая опера Глінкі — "Руслан і Людміла" паводле паэмы А.Пушкіна — самы яркі ўзор казачна-быліннай тэматыкі ў оперным жанры. Традыцыі гэтай оперы былі працягнуты ў творчасці кампазітараў "Магутнай кучкі".

У 1830—1840-я гг. Глінка стварыў такія шэдэўры, як "Вальс-фантазія", рамансы "Я помню дзіўнае імгненне", "Начны зефір", "У крыві гарыць агонь жадання" на вершы А.Пушкіна, элегію "Сумненне" і вакальны цыкл "Развітанне з Пецяярбургам" на словы Н.Кукальніка.

Вясной 1844 г. Глінка адправіўся ў Парыж, а праз год наведаў Іспанію. Пад уражаннем апошняга падарожжа ён напісаў іспанскія уверцюры — "Арагонскую хоту" і "Ноч у Мадрыдзе", дзе былі выкарыстаны мелодыі іспанскіх народных песень і танцаў.

У 1847—1851 гг. кампазітар жыве то ў Наваспаскім, то ў Смаленску, Варшаве, Пецяярбургу. У Польшчы ён стварае знакаміты сімфанічны твор "Камарынская", у якім, паводле слоў П.Чайкоўскага, "як дуб у жолудзе, схавана ўся руская школа". Сапраўды, у "Камарынскай" кампазітар раскрыў спецыфічныя асаблівасці нацыянальнага музычнага мыслення, сінтэзаваў багацце народнай музыкі і высокае прафесійнае майстэрства. З красавіка 1856 г. Глінка жыве ў Берліне, дзе вывучае старажытныя напевы, харавыя творы Дж.Палестрыны і І.С.Баха. Ён імкнецца знайсці шляхі сімфанічнага развіцця народнапесеннай мелодыі, марыць аб'яднаць "вузамі законнага шлюбу" заходнееўрапейскую фугу з народнай рускай песняй.

Міхаіл Іванавіч Глінка заўчасна пайшоў з жыцця з-за хваробы. 15 лютага 1857 г. кампазітар памёр, быў пахаваны на берлінскіх могілках. У маі таго ж года труну з цела кампазітара перавезлі ў Санкт-Пецяярбург у Аляксандра-Неўскую лаўру.

Творчасць Міхаіла Іванавіча Глінкі дала магутны імпульс развіццю рускай музычнай культуры, зрабіла вялікі ўплыў на фарміраванне нацыянальных кампазітарскіх школ. З 1960 г. праводзіцца конкурс вакалістаў імя М.І.Глінкі, выдадзены поўны збор яго музычных твораў. У Беларусі ставіліся опера "Іван Сусанін", фрагменты "Руслана і Людмілы", выконваюцца яго сімфанічныя і камерныя творы.

*Варанько К.Дз.,
галоўны бібліяграф Нацыянальнай
бібліятэкі Рэспублікі Беларусь.*